

УДК: 336.1:352:504

JEL Classification: H72, H23, H12, Q58

DOI: 10.31767/nasoa.3-2026.04

Ю. О. БАТАНОВ,

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
кафедра публічного управління і проектного менеджменту,
Навчально-науковий інститут менеджменту та психології,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,*

E-mail: useriurii_b@ukr.net,

ORCID: 0009-0001-3697-4558

Екологічні фонди в ESG-управлінні: інноваційні механізми фінансової стійкості громад в умовах воєнного стану

У статті розкрито теоретико-прикладні засади функціонування екологічних фондів (державний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища) в системі ESG-управління як механізму забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в умовах воєнного стану в Україні. Підкреслено, що в період трансформації публічних фінансів та зростання екологічних викликів особливого значення набуває інтеграція екологічних, соціальних та управлінських критеріїв (ESG) у процеси формування та використання бюджетних ресурсів на місцевому рівні.

Розглянуто нормативно-правові та організаційно-економічні передумови функціонування природоохоронних фондів у структурі місцевих бюджетів, а також визначено їхню роль у забезпеченні фінансової спроможності громад в умовах підвищеної бюджетної нестабільності. Підкреслено що в умовах воєнного стану зростає потреба у формуванні адаптивних механізмів управління бюджетними ресурсами, здатних забезпечити баланс між поточними соціально-економічними потребами та довгостроковими екологічними пріоритетами.

Узагальнено наукові підходи до трактування фінансової стійкості територіальних громад та визначено її ключові характеристики в умовах воєнного часу: здатність до забезпечення безперервності фінансування критично важливих видатків, адаптивність до зовнішніх шоків та ефективність управління обмеженими ресурсами. Обґрунтовано, що інтеграція місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища в систему ESG-управління створює передумови для формування комплексного механізму забезпечення фінансової стійкості громад, що поєднує інструменти екологічного фінансування, стратегічного планування та інституційної взаємодії.

Окреслено проблемні аспекти функціонування зазначених фондів в Україні а також перспективні напрями вдосконалення механізмів

їх функціонування. Обґрунтовано доцільність формування цілісного ESG- механізму фінансової стійкості громад як інтегрованої системи управління бюджетними ресурсами, орієнтованої на досягнення екологічної безпеки, соціальної стабільності та економічної ефективності в умовах воєнного стану.

Ключові слова: ESG управління, екологічні фонди, сталий розвиток, фінансова стійкість, територіальні громади, екологічна політика, соціальна відповідальність, місцеве самоврядування.

Y. O. BATANOV,

PhD Student,

Department of Public Administration and Project Management,
Educational and Scientific Institute of Management and Psychology,
SIHE "University of Educational Management",

E-mail: useriurii_b@ukr.net,

ORCID: 0009-0001-3697-4558

Environmental Funds in ESG Governance: Innovative Mechanisms of Fiscal Sustainability of Communities under Martial Law

The article reveals theoretical and practical foundations of environmental funds, including the State Environmental Protection Fund and local environmental protection funds, within the ESG governance framework as a mechanism for strengthening the fiscal resilience of territorial communities under martial law in Ukraine. It argues that the ongoing transformation of public finance, combined with escalating environmental challenges, has increased the importance of integrating environmental, social, and governance (ESG) principles into local budget planning and public resource allocation.

The analysis covers regulatory, institutional, and organizational framework governing the operation of environmental protection funds within local budgets and evaluates their role in enhancing the financial capacity of territorial communities under conditions of heightened fiscal instability. It is emphasized that the wartime conditions require adaptive public financial management mechanisms capable of balancing immediate socio-economic needs with long-term environmental priorities.

Scholarly approaches to interpreting the concept of fiscal resilience are synthesized, with identifying its key dimensions in the context of martial law, including the ability to ensure the uninterrupted financing of essential public expenditures, resilience to external shocks, and the efficient management of limited financial resources. The findings demonstrate that integrating local environmental protection funds into the ESG governance framework lays the institutional foundation for a comprehensive mechanism combining environmental financing instruments, strategic planning, and institutional coordination to enhance the fiscal resilience of territorial communities.

The main challenges for the operation of environmental funds in Ukraine, and strategic directions for improving their operative mechanisms are outlined. The author substantiates the need to develop an integrated ESG-based mechanism for strengthening the fiscal resilience of territorial communities as a comprehensive public financial management framework aimed at promoting the environmental security, social stability, and economic efficiency under martial law.

Keywords: ESG governance, environmental funds, sustainable development, fiscal sustainability, territorial communities, environmental policy, social responsibility, local self-government.

Постановка проблеми. В умовах сучасних трансформацій публічного управління та зростання ролі екологічної складової у формуванні фінансової політики держави та територіальних громад актуалізується необхідність переосмислення підходів до управління місцевими фінансами з урахуванням принципів сталого розвитку. Світові тенденції свідчать про поступовий перехід від традиційних фіскальних моделей бюджетування до інтегрованих систем управління, що поєднують економічні, екологічні та соціальні пріоритети. У цьому контексті особливого значення набуває впровадження ESG-підходу, який розглядається як ефективний інструмент забезпечення довгострокової фінансової стабільності та підвищення якості управлінських рішень на місцевому рівні. ESG-підхід – це концепція управління бізнесом, яка ґрунтується на трьох елементах: довкілля (Environmental), соціальна відповідальність (Social) та етичне корпоративне управління (Governance).

В Україні процеси інтеграції ESG-принципів у систему публічного управління перебувають на стадії становлення, що зумовлює наявність значної кількості концептуальних, нормативних та організаційних прогалин. Особливо це стосується сфери функціонування місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, які формально виконують роль інструменту акумулювання фінансових ресурсів для реалізації природоохоронних заходів, проте на практиці їхній потенціал використовується неповною мірою. Зазначені фонди, будучи складовою спеціальних фондів місцевих бюджетів, мають значний потенціал для інтеграції в систему ESG-управління, однак відсутність комплексного підходу до їх функціонування обмежує можливості їх використання як інструменту забезпечення фіскальної стійкості територіальних громад.

Додатковим чинником, що ускладнює ефективне функціонування системи місцевих фінансів в Україні, є воєнний стан. Воєнні дії призводять до суттєвого зростання бюджетного навантаження на місцеві органи влади, зниження доходної бази бюджетів, руйнування інфраструктури та погіршення екологічного стану територій. У таких умовах забезпечення фіскальної стійкості громад стає одним із ключових завдань публічного управління, що потребує пошуку нових механізмів ефективного використання обмежених фінансових ресурсів. Як показує практика, традиційні підходи до бюджетування виявляються недостатньо гнучкими та адаптивними відносно динаміки зовнішнього середовища.

Крім того, нормативно-правова база, яка регламентує функціонування природоохоронних фондів, не повною мірою відповідає сучасним викликам і потребам розвитку територіальних громад на засадах ESG. Наявні механізми планування та фінансування природоохоронних заходів характеризуються фрагментарністю, відсутністю системного підходу до оцінювання їхньої ефективності, а також недостатнім рівнем інтеграції з іншими інструментами публічної фінансової політики. Це знижує результативність використання коштів та обмежує можливості досягнення стратегічних цілей у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Окремою проблемою є недостатня інституційна спроможність органів місцевого самоврядування щодо впровадження ESG-підходів у практику управління фінансами. Низький рівень методичного забезпечення, відсутність уніфікованих підходів до оцінювання ESG-показників, а також обмежений досвід застосування відповідних інструментів створюють суттєві бар'єри для формування ефективної системи ESG-управління на місцевому рівні. Крім того, недостатній рівень координації між різними рівнями влади у питаннях реалізації екологічної політики та управління фінансовими ресурсами в частині реалізації природоохоронних заходів знижує загальну ефективність державного управління у зазначеній сфері.

Отже, існує об'єктивна необхідність у комплексному науковому дослідженні можливостей інтеграції місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища в систему ESG-управління як механізму забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в умовах воєнного стану. Особливої актуальності набуває обґрунтування теоретико-методологічних засад такого підходу, визначення його інституційних, фінансових та управлінських параметрів, а також розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання природоохоронних фондів для забезпечення сталого розвитку та фінансової стабільності громад.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематиці функціонування природоохоронних фондів та екологічного оподаткування в системі публічних фінансів присвячені праці П. Жука [1], І. Лазаришиної та Л. Олійник [2], а також аналітичні доповіді міжнародних організацій [3], де розкрито особливості нормативно-правового забезпечення, фінансової ролі екологічних платежів та їх впливу на формування публічних фінансів держави і місцевого самоврядування. Ефективність фінансування природоохоронних заходів та інтеграції відповідних інструментів у європейський простір досліджували О. Лабенко, А. Садаускіс та В. Лимарь [4].

Окремий науковий інтерес становить аналіз положень підзаконних нормативно-правових актів, присвячених регулюванню функціонування державного та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, зокрема тих, що визначають порядок формування та використання фінансових надходжень екологічного спрямування, а також організаційно-управлінські засади реалізації природоохоронної політики на різних рівнях публічного управління [5, 6].

ESG-підходи як сучасну парадигму управління публічними фінансами та розвитку територій представлено у працях К. Цек, Д. Калмаза [7] Б. Пшика та Г. Склавоса [8], де розкрито роль екологічних, соціальних та управлінських чинників у забезпеченні сталого розвитку, інноваційного зростання та підвищення ефективності управлінських рішень. Питання звітності та вимірювання результативності ESG-політики на рівні міст досліджено К. Войтович [9], яка аналізує різні моделі розкриття інформації та їхній вплив на прозорість публічного сектору, а також С. Бруно та В. Хеніза [10], які розглядають взаємозв'язок ESG-показників і кредитних ризиків муніципалітетів.

Фіскальним аспектам стійкості територіальних громад, особливо в умовах воєнних викликів, присвячено дослідження М. Рабіновича [11], де проаналізовано бюджетну стійкість органів місцевого самоврядування в Україні. Р. Мюллер, А. Карон, Н. Друен [12], Г. Заїріс, П. Ліарговас і Н. Апостолопулос [13], систематизували сучасні підходи до сталого фінансування та визначили місце ESG у формуванні фінансової стійкості.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, питання інтеграції місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища в систему ESG-управління як цілісного механізму забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в умовах воєнного стану залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює необхідність подальших наукових розвідок у зазначеній сфері.

Мета статті – обґрунтувати теоретико-методологічні засади функціонування місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища крізь призму ESG-управління, розкрити їхню роль як механізму забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в умовах воєнного стану з урахуванням нормативно-правових, економіко-екологічних та організаційно-управлінських аспектів розвитку фінансової системи місцевих бюджетів територіальних громад в Україні.

Результати дослідження. Функціонування місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища у структурі публічних фінансів України слід розглядати крізь призму поєднання фіскальних, екологічних та інституційних підходів, сформованих у межах національної нормативно-правової бази під впливом сучасних наукових концепцій у сфері екологічного фінансування. Екологічні фонди розглядаються як складник спеціальних фондів бюджетів, який забезпечує акумулювання цільових фінансових ресурсів для реалізації природоохоронних заходів, виконуючи функцію перерозподілу екологічних платежів між рівнями бюджетної системи [1]. Такий підхід відображає загальну тенденцію до інституціоналізації екологічної політики через фінансові механізми, що уможливорює поєднання інструментів оподаткування та бюджетного фінансування.

Аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду свідчить, що ефективність функціонування екологічних фондів у країнах ЄС значною мірою залежить від структури їхньої доходної бази та стабільності надходжень. У публікаціях, присвячених екологічному оподаткуванню, підкреслено, що екологічні платежі виконують не лише фіскальну, а й регуляторну функцію,

стимулюючи суб'єктів господарювання до зменшення негативного впливу на довкілля [2]. Відповідно, формування місцевих фондів на основі таких платежів створює передумови для поєднання екологічної та фінансової політики на рівні територіальних громад.

Міжнародні організації акцентують увагу також на необхідності підвищення рівня прозорості та підзвітності у використанні коштів екологічних фондів, вважаючи це ключовим фактором підвищення їхньої ефективності [3]. На думку міжнародних експертів, недостатній рівень контролю за розподілом ресурсів, а також відсутність чітких критеріїв оцінювання результативності природоохоронних заходів призводять до зниження ефективності використання бюджетних коштів та обмежують досягнення стратегічних екологічних цілей.

Поряд із цим, дослідники наголошують на необхідності інтеграції фінансових інструментів екологічної політики з ширшими підходами до забезпечення сталого розвитку, що передбачає врахування економічних, соціальних та управлінських аспектів у процесі ухвалення рішень. У такому контексті місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища розглядаються як потенційна платформа для впровадження механізмів фінансування інноваційних заходів ESG-управління, зокрема в умовах євроінтеграційних процесів та адаптації до стандартів ЄС [4]. Це передбачає необхідність удосконалення наявних підходів до формування та використання фінансових ресурсів з урахуванням принципів ефективності, прозорості та довгострокової орієнтації на результати.

В Україні нормативно-правове регулювання функціонування зазначених фондів ґрунтується на сукупності підзаконних актів, які визначають порядок їх формування, розподілу та використання коштів. Відповідно до положень, що регламентують діяльність Державного фонду охорони навколишнього природного середовища, фінансові ресурси формуються за рахунок екологічного податку, штрафів за порушення природоохоронного законодавства, а також інших надходжень, визначених законодавством [5]. Аналогічні принципи застосовуються і на місцевому рівні, де відповідні фонди функціонують як складник спеціального фонду місцевих бюджетів, що забезпечує їх цільове спрямування та обмежує можливість використання коштів на інші потреби.

У контексті практичної реалізації бюджетного процесу важливе значення має порядок планування та фінансування природоохоронних заходів, який визначає механізми відбору проєктів, критерії їх оцінювання та процедури розподілу фінансових ресурсів. Чинна система передбачає формування переліку заходів на основі поданих заявок та їх подальше затвердження відповідними органами виконавчої влади або місцевого самоврядування, що формує певну ієрархію ухвалення рішень щодо екологічного фінансування [6]. На нашу думку, така модель характеризується обмеженим рівнем стратегічного планування та недостатньою інтеграцією довгострокових екологічних пріоритетів у бюджетний процес.

Узагальнення вище наведених наукових підходів і нормативно-правових засад функціонування місцевих фондів охорони навколишнього

природного середовища дає змогу констатувати, що вони є важливим елементом системи публічних фінансів, який забезпечує цільове фінансування екологічних заходів і сприяє реалізації державної екологічної політики на місцевому рівні. Однак чинні організаційно-економічні механізми їх функціонування потребують подальшого вдосконалення, зокрема в частині підвищення ефективності розподілу ресурсів на засадах ESG та інтеграції з іншими інструментами бюджетної політики, що створює передумови для переходу до більш комплексних моделей управління фінансовими ресурсами територіальних громад.

Зауважимо, що застосування ESG-підходів як інструменту підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами територіальних громад набуває дедалі більшої актуальності у світовій практиці публічного управління, незважаючи на те, що відповідну концепцію первинно розроблено у сфері корпоративного управління та інвестиційної діяльності. На нашу думку, поширення такої практики на публічний сектор зумовлено насамперед необхідністю забезпечення комплексного врахування екологічних, соціальних та управлінських факторів у процесі ухвалення рішень. Ця теза підтверджується і сучасними науковими дослідженнями, які демонструють, що ESG-орієнтовані підходи формують нову парадигму управління на основі поєднання принципів сталого розвитку, інноваційності та інклюзивності, забезпечуючи вищий рівень адаптивності управлінських систем до зовнішніх викликів [7].

Отже, у контексті функціонування територіальних громад особливого значення набуває здатність ESG-управління забезпечувати ефективну координацію між різними напрямками публічної політики, зокрема у сфері фінансів, екології та соціального розвитку. Згідно з результатами сучасних досліджень впровадження ESG-принципів сприяє формуванню більш збалансованих управлінських рішень, які враховують не лише короткострокові бюджетні обмеження, а й довгострокові наслідки для розвитку територій [8]. Це особливо важливо в умовах підвищеної невизначеності та ризиків, коли традиційні моделі бюджетування виявляються недостатньо ефективними для забезпечення стійкого розвитку.

Зарубіжний досвід свідчить, що ESG-підходи активно використовуються у практиці управління містами та регіонами, забезпечуючи підвищення прозорості, підзвітності та результативності бюджетного процесу. Зокрема, у дослідженнях, присвячених аналізу моделей ESG-звітності у європейських містах, встановлено, що систематичне розкриття фінансової інформації органами місцевого самоврядування про показники екологічних надходжень (податків, стягнень та ін.) і соціальних витрат (фінансування соціальних проєктів та ін.) сприяє зміцненню довіри з боку громадськості та підвищенню якості управлінських рішень [9]. Крім іншого, такий підхід підвищує рівень залучення громадян до процесів формування місцевої політики, що відповідає принципам демократичного врядування.

Окремої уваги заслуговує питання взаємозв'язку між упровадженням ESG-підходів і фінансовою стійкістю муніципалітетів. Зарубіжні дослідники акцентують увагу на тому, що врахування ESG-факторів у процесі управління

фінансами сприяє зниженню кредитних ризиків і підвищенню інвестиційної привабливості територій [10]. Це пояснюється тим, що ESG-орієнтовані системи управління забезпечують більш ефективне використання ресурсів, підвищують рівень прозорості та знижують ймовірність виникнення фінансових дисбалансів. Це опосередковано підтверджують результати сучасних досліджень, присвячених аналізу бюджетної стійкості органів місцевого самоврядування в умовах воєнних викликів, де наголошено на необхідності впровадження адаптивних моделей управління, здатних оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища [11]. У цьому контексті ESG-управління розглядається як один із ключових інструментів забезпечення такої адаптивності, оскільки воно дає змогу інтегрувати різні аспекти розвитку в єдину систему ухвалення рішень.

Важливим елементом процесів впровадження ESG-принципів є рівень інституційного забезпечення, яке передбачає формування відповідних організаційних структур, розроблення методичних підходів до оцінювання результативності запровадження систем моніторингу. Ефективність ESG-управління значною мірою залежить від рівня інституційної спроможності органів влади, зокрема їхньої здатності забезпечувати координацію між різними стейкхолдерами та інтеграцію ESG-критеріїв у всі етапи управлінського циклу [12].

Узагальнюючи наведене, можна констатувати, що ESG-управління у практиці територіальних громад стає не лише інструментом підвищення ефективності бюджетного процесу, а й стратегічною основою для забезпечення сталого розвитку, що поєднує економічні, екологічні та соціальні пріоритети. Його впровадження підвищує рівень узгодженості між різними напрямками публічної політики, прозорість і підзвітність управлінських рішень, а також створює передумови для зміцнення фінансової стійкості територіальних громад в умовах сучасних викликів.

Логіка розвитку сучасних підходів до управління місцевими фінансами свідчить про поступовий перехід від фрагментарного використання окремих фінансових інструментів до формування комплексних управлінських моделей, які поєднують екологічні та соціальні компоненти. У цьому контексті особливого значення набуває взаємозв'язок між функціонуванням місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища та впровадженням ESG-підходів, що дає змогу розглядати їх не як ізольовані елементи фінансової системи, а як складові єдиного механізму забезпечення стійкого розвитку територіальних громад. Така інтеграція обумовлена необхідністю підвищення ефективності використання обмежених бюджетних ресурсів, особливо в умовах воєнного стану, коли зростає навантаження на загальні фонди місцевих бюджетів та одночасно посилюються соціальні виклики.

Важливим аспектом у цьому контексті є усвідомлення того, що екологічні фонди, будучи інструментом цільового фінансування природоохоронних заходів, фактично можуть виконувати роль базового елемента для реалізації екологічної складової ESG-підходу. Але їхня ефективність значною мірою залежатиме від рівня інтеграції з іншими

компонентами бюджетної політики, зокрема із соціальними програмами та механізмами підзвітності управління, оскільки сучасні підходи до сталого фінансування передбачають необхідність поєднання різних фінансових інструментів у межах єдиної системи, яка забезпечує досягнення довгострокових стратегічних цілей розвитку [13]. Такий підхід підвищує узгодженість між різними напрямками використання фінансових ресурсів як загального, так і спеціального фонду місцевих бюджетів і забезпечує їх більш раціональний розподіл.

Соціальний складник у межах такого інтегрованого підходу до управління фінансами територіальних громад визначає спрямованість бюджетної політики на забезпечення базових потреб населення та підтримку соціальної стабільності, зокрема шляхом перерозподілу відповідних екологічних надходжень і зміни їх цільового призначення. В умовах воєнного стану це набуває особливої актуальності, адже зростає потреба у фінансуванні заходів соціального захисту, відновлення інфраструктури та підтримки вразливих груп населення [14]. Інтеграція соціальних критеріїв у систему управління фінансами екологічних фондів бюджету дає змогу залучати додаткові ресурси та забезпечувати більш адресний і обґрунтований їх розподіл, що безумовно сприяє підвищенню ефективності бюджетних витрат і зміцненню довіри до органів місцевого самоврядування.

Зауважимо, що не менш значущим є управлінський складник, який формує інституційне підґрунтя для реалізації як екологічних, так і соціальних пріоритетів. Він охоплює широке коло питань прозорості, підзвітності, участі громадськості в ухваленні рішень та ефективності управлінських процедур. У контексті публічного управління саме належний рівень інституційної спроможності як органів місцевого самоврядування, так і неурядових профільних інституцій забезпечує можливість інтеграції ESG-принципів у практику управління місцевими фінансами (наповнення місцевих фондів бюджету, розподіл ресурсів, фінансування заходів), створюючи умови для підвищення якості бюджетного процесу та мінімізації ризиків неефективного використання ресурсів. У цьому контексті важливим є також впровадження сучасних цифрових механізмів громадського нагляду (контролю), моніторингу та оцінювання результативності, які уможливають здійснення контролю за досягненням поставлених цілей та коригування управлінських рішень відповідно до змін зовнішнього середовища [15]. Цікаво, що в Україні вже існують подібні механізми, які дають змогу активним громадянам долучатись до процесів формування та контролю використання фінансових ресурсів спеціальних природоохоронних фондів місцевих бюджетів [16]. Так, у 2016 р. вітчизняними науковцями та практиками запроваджено геоінформаційну, комунікаційну веб-систему «Інтерактивний реєстр екологічних проблем України» з мобільним додатком EcoinspectorUA, функціональні можливості якої дають змогу:

- мешканцям сільських, селищних і міських громад за допомогою власних смартфонів чи комп'ютерів прямо впливати на вирішення соціальних, побутових, безпекових, екологічних проблем у межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць України;

- головам і депутатському корпусу місцевої ради мати ефективний інструмент цифрової взаємодії з мешканцями громади та залучення уповноважених органів державної влади до вирішення зазначених проблем громадян;
- уповноваженим органам державної влади мати ефективний канал цифрової комунікації з отримання верифікованої інформації про виникнення проблем і вчинення порушень у межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць;
- центрам ухвалення рішень вищої ланки управління (облдержадміністраціям, обласним радам та ін.) мати верифікований канал отримання даних для ухвалення ефективних управлінських рішень щодо підтримки та розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць [17].

З огляду на викладене вважаємо за доцільне сформулювати узагальнений підхід до розуміння взаємодії фінансових, екологічних та управлінських інструментів, створених на засадах державно-громадського партнерства, у межах єдиної системи забезпечення стійкого розвитку територіальних громад. Пропонуємо уточнене визначення поняття ESG- механізму фінансової стійкості територіальних громад в Україні як інтегрованої системи управління фінансовими ресурсами спеціальних фондів місцевих бюджетів, яка передбачає цілеспрямоване поєднання екологічних фінансів, соціально орієнтованого бюджетування та належного врядування на засадах цифровізації державного та громадського контролю з метою забезпечення безперервності формування та видатків місцевих бюджетів, підвищення адаптивності до зовнішніх викликів і досягнення соціальної стабільності, екологічної безпеки та економічної ефективності розвитку територіальних громад в умовах воєнного стану.

Запропоноване визначення відображає багатовимірний характер сучасних підходів до управління місцевими фінансами та акцентує увагу на необхідності їх системної інтеграції. Його практична реалізація передбачає не лише вдосконалення чинних фінансових механізмів, а й трансформацію управлінських підходів, що включає розвиток стратегічного планування, підвищення рівня інституційної спроможності та активізацію взаємодії між різними суб'єктами публічного управління. У результаті формується якісно нова модель функціонування фінансової системи територіальних громад, здатна забезпечити їхню стійкість і розвиток навіть в умовах підвищеної невизначеності та обмеженості ресурсів.

Висновки. Інтеграція цільових фінансів екологічних фондів як додаткових ресурсів системи ESG-управління створює передумови для формування комплексного механізму забезпечення фінансової стійкості територіальних громад. Такий механізм ґрунтується на поєднанні інструментів екологічного фінансування, соціально орієнтованого бюджетування та належного врядування, що забезпечує збалансованість використання ресурсів, підвищує їхню ефективність та зміцнює фінансову спроможність громад в умовах обмеженості бюджетних ресурсів і зростання ризиків.

Отримані результати підтверджують, що перехід до ESG-орієнтованої моделі фінансової стійкості територіальних громад в Україні є об'єктивною необхідністю, зумовленою як внутрішніми трансформаційними процесами, так і зовнішніми викликами, пов'язаними з воєнним станом та глобальними змінами у сфері сталого розвитку. Реалізація такого підходу потребує вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, розвитку цифрових механізмів участі громадськості у екологічному бюджетуванні. Лише за умов комплексної трансформації зазначених елементів можливо забезпечити формування стійкої, ефективної та адаптивної системи управління фінансовими ресурсами територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Жук П. В. Нормативно-правове забезпечення та проблеми вдосконалення екологічного оподаткування в Україні. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. праць. 2024. Вип. 4 (168). С. 45–50. DOI: 10.36818/2071-4653-2024-4-7
2. Lazarishyna I., Oliinyk L. Environmental taxation in the European Union and Ukraine: trends and prospects. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Vol. 7. No. 4. P. 175–180. DOI: 10.36887/2415-8453-2022-4-25
3. Neuweg I., Petkova N., Michalak K., Oharenko Yu. Review of environmental taxation and environmental expenditure in Ukraine. OECD Environment Working Papers, No. 231. OECD Publishing, 2023. 90 p. Paris. DOI: 10.1787/921319bc-en
4. Labenko O., Sadauskis A., Lymar V. The Efficiency of Financing Environmental Protection Measures in the Context of Ukraine's Future Membership in the EU. *Sustainability*. 2024. Vol. 16. No. 14. Article number 6090. DOI: 10.3390/su16146090
5. Про затвердження Положення про Державний фонд охорони навколишнього природного середовища: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.1998 № 63 (станом на 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-98-п#Text>
6. Про затвердження Порядку планування та фінансування природоохоронних заходів: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 12.06.2015 № 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0994-15#Text>
7. Cek K., Kalmaz D. B. Innovation, governance, inclusion: ESG pillars powering economic growth. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*. 2025. Vol. 14. Article number 139. DOI: 10.1186/s13731-025-00606-5
8. Sklavos G., Zournatsidou G., Ragazou K., Spinthropoulos K., Sariannidis N. Next-Generation Urbanism: ESG Strategies, Green Accounting, and the Future of Sustainable City Governance – A PRISMA-Guided Bibliometric Analysis. *Urban Science*. 2025. Vol. 9. No. 7. Article number 261. DOI: 10.3390/urbansci9070261
9. Wójtowicz K. Different patterns of ESG reporting: the sustainability disclosure index of selected European cities. *International Journal of Management and Economics*. 2024. Vol. 60. No. 5. P. 340–353. DOI: 10.2478/ijme-2025-0001
10. Bruno C. C., Henisz W. J. Environmental, Social, and Governance (ESG) Outcomes and Municipal Credit Risk. *Business & Society*. 2024. Vol. 63. No. 8. DOI: 10.1177/00076503231220541
11. Rabinovych M., Brik T., Piddubnyi I., Darkovich A., Savislo M., Hatsko V., et al. Predicting budget robustness of Ukrainian local self-government during Russia's war against Ukraine. *East European Politics*. 2024. No. 42 (1). P. 16–39. DOI: 10.1080/21599165.2024.2435817
12. Müller R., Caron A.-M., Drouin N., Lereim J., Alonderiene R., Chmieliauskas A., et al. Governance of ESG implementations: governance dimensions and their structural implementation. *International Journal of Managing Projects in Business*. 2025. No. 18 (1). P. 118–138. DOI: 10.1108/ijmpb-05-2024-0107
13. Zairis G., Liargovas P., Apostolopoulos N. Sustainable Finance and ESG Importance: A Systematic Literature Review and Research Agenda. *Sustainability*. 2024. Vol. 16. No. 7. Article number 2878. DOI: 10.3390/su16072878
14. Пішик Б. І. Фінансові аспекти повоєнної відбудови економіки України на базі використання ESG-підходів. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. праць*. 2024. Вип. 1 (165). С. 35–40. DOI: 10.36818/2071-4653-2024-1-5

15. Воробйов С.В. Запровадження цифрових механізмів громадського контролю у природоохоронній сфері: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми держ. упр.». Київ: НАДУ при Президентові України, 2021. 20 с.
16. Зайцев Ю. Ю., Мхуріро О. Т. Цифрові механізми участі громадян у природоохоронній діяльності: передумови виникнення, сучасний стан та перспективи подальшого розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 15. С. 315–322. DOI: 10.32702/2306-6814.2025.15.315
17. Інтерактивний реєстр екопроблем України з мобільним додатком EcoinsectorUA. Науково-дослідницький центр «ЕкоУкраїна». URL: <https://ecoukraine.org>

References

1. Zhuk, P. V. (2024). Normatyvno-pravove zabezpechennia ta problemy vdoskonalennia ekolohichnoho opodatkuвання v Ukraini [Regulatory and legal support and problems of improving environmental taxation in Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats – Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*, 4 (168), 45–50. DOI: 10.36818/2071-4653-2024-4-7 [in Ukrainian].
2. Lazarishyna, I., & Oliinyk, L. (2022). Environmental taxation in the European Union and Ukraine: Trends and prospects. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 7 (4), 175–180. DOI: 10.36887/2415-8453-2022-4-25
3. Neuweg, I., Petkova, N., Michalak, K., & Oharenko, Yu. (2023). *Review of environmental taxation and environmental expenditure in Ukraine*. OECD Environment Working Papers, No. 231. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/921319bc-en
4. Labenko, O., Sadauskis, A., & Lymar, V. (2024). The Efficiency of Financing Environmental Protection Measures in the Context of Ukraine's Future Membership in the EU. *Sustainability*, 16 (14), 6090. DOI: 10.3390/su16146090
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (1998). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnyi fond okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha [On approval of the Regulation on the State Environmental Protection Fund] (amended: September 17, 2020). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-98-п#Text> [in Ukrainian].
6. Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine (2015). Pro zatverdzhennia Poriadku planuvannia ta finansuvannia pryrodookhoronnykh zakhodiv [On approval of the Procedure for planning and financing environmental protection measures]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0994-15#Text> [in Ukrainian].
7. Cek, K., & Kalmaz, D. B. (2025). Innovation, governance, inclusion: ESG pillars powering economic growth. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 14, 139. DOI: 10.1186/s13731-025-00606-5
8. Sklavos, G., Zournatsidou, G., Ragazou, K., Spinthiropoulos, K., & Sariannidis, N. (2025). Next-Generation Urbanism: ESG Strategies, Green Accounting, and the Future of Sustainable City Governance – A PRISMA-Guided Bibliometric Analysis. *Urban Science*, 9 (7), 261. DOI: 10.3390/urbansci9070261
9. Wójtowicz, K. (2024). Different patterns of ESG reporting: the sustainability disclosure index of selected European cities. *International Journal of Management and Economics*, 60 (5), 340–353. DOI: 10.2478/ijme-2025-0001
10. Bruno, C. C., & Henisz, W. J. (2024). Environmental, social, and governance (ESG) outcomes and municipal credit risk. *Business & Society*, 63 (8). DOI: 10.1177/00076503231220541
11. Rabinovych, M., Brik, T., Piddubnyi, I., Darkovich, A., Savislo, M., Hatsko, V., et al. (2024). Predicting budget robustness of Ukrainian local self-government during Russia's war against Ukraine. *East European Politics*, 42 (1), 16–39. DOI: 10.1080/21599165.2024.2435817
12. Müller, R., Caron, A.-M., Drouin, N., Lereim, J., Alonderiene, R., Chmieliauskas, A., et al. (2025). Governance of ESG implementations: Governance dimensions and their structural implementation. *International Journal of Managing Projects in Business*, 18 (1), 118–138. DOI: 10.1108/IJMPB-05-2024-0107
13. Zairis, G., Liargovas, P., & Apostolopoulos, N. (2024). Sustainable Finance and ESG Importance: A Systematic Literature Review and Research Agenda. *Sustainability*, 16 (7), 2878. DOI: 10.3390/su16072878
14. Pshyk, B. I. (2024). Finansovi aspekty povoiennoi vidbudovy ekonomiky Ukrainy na bazi vykorystannia ESG-pidkhodiv [Financial aspects of post-war reconstruction of Ukraine's economy based on ESG approaches]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats – Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*, 1 (165), 35–40. DOI: 10.36818/2071-4653-2024-1-5 [in Ukrainian].
15. Vorobiov, S. V. (2021). *Zaprovadzhennia tsyfrovyykh mekhanizmiv hromadskoho kontroliu u pryrodookhoronniy sferi [Implementation of digital mechanisms of public control in the*

- environmental sphere]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: National Academy for Public Administration under the President of Ukraine [in Ukrainian].
16. Zaitsev, Yu. Yu., & Mkhuriro, O. T. (2025). Tsyfrovi mekhanizmy uchasti hromadian u pryrodookhoronnii diialnosti: peredumovy vynyknennia, suchasnyi stan ta perspektyvy podalshoho rozvytku [Digital mechanisms for citizen participation in environmental protection: Prerequisites, current state and prospects for further development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 15, 315–322. DOI: 10.32702/2306-6814.2025.15.315 [in Ukrainian].
 17. Research Center “EkoUkraine” (n.d.). Interaktyvnyi reistr ekoproblem Ukrainy z mobilnym dodatkom EcoinspectorUA [Interactive register of environmental problems of Ukraine with the EcoinspectorUA mobile application]. Retrieved from <https://ecoukraine.org> [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received on: 04.06.2026

Прорецензована / Reviewed on: 08.07.2026

Підписана до друку / Signed for printing on: 28.08.2026

Оприлюднена / Published on: 31.08.2026

Цитування:

Батанов Ю. О. Екологічні фонди в ESG-управлінні: інноваційні механізми фінансової стійкості громад в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. праць*. 2026. № 3. С. 45–57. DOI: 10.31767/nasoa.3-2026.04

Cite this article:

Batanov, Y. O. (2026). Ekologichni fondy v ESG-upravlinni: innovatsiini mekhanizmy fiskalnoi stiikosti hromad v umovakh voiennoho stanu [Environmental Funds in ESG Governance: Innovative Mechanisms of Fiscal Sustainability of Communities under Martial Law]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu – Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit*, 3, 45–57. DOI: 10.31767/nasoa.3-2026.04 [in Ukrainian].